

**การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคี
เครือข่ายชุมชนบ้านห้วยด้วน ต.รางพิกุล อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม**
**The Development of Learning Activities on Growing Vegetables in a New
Way through the Participation of Network Partners in Ban Huai Duan, Rang
Phikun Subdistrict, Kamphaeng Saen District, Nakhon Pathom Province**

นิรันดร์ ยิ่งยวด^{1*} อภิชาติ ใจอารีย์¹ อรวรรณ บุญทัน¹ ปิยวัฒน์ สุศีลสัมพันธ์² ดิสนีย์ แก้วกาญจนานิรัตน์²
ไพโรจน์ บุญยะวรรณ² นิสารัตน์ โตคำงพลู² ปริญญา เพชรก้อน² สุพรรณ บุตดี² ยลดา ชัยแสง²
กัญญาวิรี วงษ์ศรีตรา² และ วชิราภรณ์ หุ่นดี²

Nirun Ying-Yuad¹ Apichart Jai-Aree¹ Orawan Boontun¹ Piyawat Suseensampan²

Ditsanee Kaewkanjananirat² Pairoj Boonyawan² Nisarat Tokangplu² Parinya Phetkon² Supan Buddee²

Yonlada Chaisang² Kanyawee Wongsritra² and Wachiraporn Hoondee²

(วันรับบทความ : 22 มกราคม 2567/วันแก้ไขบทความ : 13 กุมภาพันธ์ 2567 /วันตอบรับบทความ : 6 มีนาคม 2567)

(Received Date : Jan 22nd, 2024/ Revised Date : Feb 13rd, 2024/ Accepted Date : Mar 6th, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและสะท้อนผลกิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายชุมชนบ้านห้วยด้วน ต.รางพิกุล อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม กระบวนการวิจัยมี 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเตรียมความพร้อม 2) ระยะออกแบบและดำเนินการจัดกิจกรรม 3) ระยะสรุปและสะท้อนผล ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยประกอบด้วย 3 ภาคส่วน ได้แก่ 1) อาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 3 คน มีบทบาทเป็นนักวิจัย และนิสิตปริญญาโทสาขาวิชาการพัฒนารัพยากรมนุษย์และชุมชน จำนวน 9 คน เป็นผู้ร่วมปฏิบัติการ 2) ภาคีเครือข่าย จำนวน 4 องค์กร มีบทบาทเป็นผู้ร่วมปฏิบัติการ และ 3) ผู้นำชุมชนและเกษตรกร จำนวน 31 คน มีบทบาทเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมและกลุ่มเป้าหมาย การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบวัดทักษะและแบบวัดความพึงพอใจ หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม

¹ ภาควิชาการพัฒนารัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

¹ Department of Human and Community Resource Development, Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University, Kamphaengsaen Campus

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนารัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

² Master of Arts student in Human and Community Resource Development, Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University, Kamphaengsaen Campus

* ผู้ติดต่อหลัก Email: fedunry@ku.ac.th

* Corresponding author Email: fedunry@ku.ac.th

ดำเนินการสรุปและสะท้อนผลโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ภาควิชาเครือข่ายได้ร่วมกันพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ภายใต้หลักสูตรปลูกผักไฮโดรโปนิกส์อย่างง่ายในครัวเรือน จำนวน 5 ฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การเพาะเมล็ด 2) การผสมปุ๋ยน้ำ 3) การย้ายปลูก 4) การดูแลรักษา และ 5) การแปรรูป กลุ่มผู้เข้าร่วมมีทักษะการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ส่วนการติดตามผลงานหลังการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก ผลการสะท้อนคิด พบว่า เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือน ส่วนข้อเสนอแนะควรนำไปขยายผลสู่ชุมชนอื่นๆ ภายในพื้นที่บริการวิชาการของมหาวิทยาลัย

คำสำคัญ : กิจกรรมการเรียนรู้, วิถีปลูกผักสมัยใหม่, ภาควิชาเครือข่าย

Abstract

This action research aimed to develop and reflect the outcomes of innovative learning activities focused on vegetable cultivation, with the active involvement of network partners in Ban Huai Duan, Rang Phikun Subdistrict, Kamphaeng Saen District, Nakhon Pathom Province. The research followed three distinct phases: 1) preparation, 2) design and implementation, and 3) conclusion and reflection on results. The participants were divided into three sectors: 1) Three lecturers from Kasetsart University served as researchers, along with nine master of Arts students in Human and Community Resource Development from the Faculty of Education and Development Sciences, acting as co-operatives; 2) Four network partners played the role of cooperatives; and 3) One leader and 30 farmers constituted the target group and participants. Data collection involved skill tests and satisfaction questionnaires. Following the completion of the activities, the results were summarized and reflected upon through interviews and group discussions. Data analysis utilized percentage, mean, standard deviation, and content analysis techniques.

The findings indicate that network partners actively engaged in developmental learning activities related to innovative vegetable cultivation methods, specifically focusing on simple hydroponic techniques for home use. The learning process unfolded across five bases: 1) planting seeds, 2) mixing liquid fertilizer, 3) transplanting, 4) maintenance, and 5) processing. The target group demonstrated practical skills at a moderate level, with the highest level of satisfaction. Following the implementation, the follow-up work achieved a commendable level. Reflecting on the results revealed that the activity is both interesting and applicable to daily life, contributing to reduced household expenses. Recommendations include extending these activities to other communities within the university's academic service area.

Keyword : Learning Activities, Growing Vegetables in a New Way, Network Partners

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุล มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในทุกมิติอย่างบูรณาการเชิงองค์รวมสามารถรองรับและพร้อมเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงจากทั้งวิกฤติเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม (Office of the National Economic and Social Development Board, 2016) ต่อเนื่องมาสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2565-2569) มีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” หมายถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้าง นโยบาย และกลไก เพื่อมุ่ง เสริมสร้างสังคมที่ก้าวทันพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมกับการยกระดับกิจกรรมการผลิตและการให้บริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น โดยอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม (Office of the National Economic and Social Development Board, 2022)

การดำเนินการให้บรรลุตามแนวทางดังกล่าวต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกเข้ามาร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน โดยอาศัยผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นตัวแทนของภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ความต้องการ ร่วมวางแผนปฏิบัติงาน ประเมินผลงาน และร่วมกันรับผลที่เกิดขึ้น ผ่านกระบวนการทำงานร่วมกับผู้รับผิดชอบโครงการ (Sujjanan, 2006) ส่วนบทบาทของภาคีเครือข่ายชุมชนมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ลึกเป็นเจ้าของมีการเสริมสร้างพลังอำนาจ การเสริมแรงให้คนในชุมชนเกิดการรวมตัว เข้ามามีส่วนร่วมรวมถึงการแสดงออกถึงความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง และให้ความสำคัญกับการสร้างแกนนำในการดำเนินการ (Rasiri and Songthap, 2018) รวมทั้งภาคีเครือข่ายที่มีอยู่แล้วควรได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งเพิ่มขึ้น และควรแสวงหาโอกาสสร้างภาคีหุ้นส่วนใหม่ๆ เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

เครือข่ายการเรียนรู้เป็นแนวคิดและกระบวนการในการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงานต่างๆ ให้เกื้อกูลและเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เครือข่ายการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน โดยก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสคิด วิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางแก้ไข การทดลองปฏิบัติและสรุปบทเรียนร่วมกัน ช่วยให้ชุมชนสามารถยกระดับการเรียนรู้ในการจัดการกับปัญหาให้สูงขึ้นได้ (Sutiwiwat, 2008) นอกจากนี้ภาคประชาชนและภาคีเครือข่ายควรมีบทบาทมากขึ้นในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในแต่ละพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และควรมีบทบาทนำในการสะท้อนความต้องการของผู้เรียนในแต่ละกลุ่มและบริบทพื้นที่ ทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในด้านต่างๆ กับผู้ที่ต้องการเรียนรู้ทุกกลุ่มในพื้นที่ โดยนำความรู้แบบชัดแจ้งจากผู้เชี่ยวชาญมาผสมผสานกับความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคลกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปถ่ายทอดกับผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้องค์ความรู้ดังกล่าวสร้างประโยชน์ให้กับพื้นที่ มีความทันสมัยและมีหลักการทางวิชาการมาสนับสนุนผ่านการบริหารจัดการองค์ความรู้ที่เป็นระบบมากขึ้น (Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council, 2022)

บ้านห้วยด้วน ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลรางพิกุล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก จำนวน 133 ครัวเรือน ประชากรรวม 434 คน ชุมชนมีระบบเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีระบบกองทุนหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ดี มีการจัดการขยะที่ครอบคลุมเป็นระบบ มีความเปรียบพร้อมในด้านระบบน้ำชลประทาน รวมทั้งมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่บ้าน วัดและโรงเรียน (Rangphikun Subdistrict Administrative Organization, 2023) ทางผู้นำชุมชนมีความต้องการเสริมพลังเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาวิถีปลูกผักสมัยใหม่ในระบบการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ ถือได้ว่าเป็นการปลูกผักที่สามารถควบคุมกระบวนการผลิตได้ สามารถลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร ส่งผลให้ได้ผลผลิตผักที่มีคุณภาพและยังเป็นการผลิตผักที่สามารถทำได้ในสภาพพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ เข้าถึงโอกาสในการสร้างความเป็นอยู่ในชีวิตให้ดียิ่งขึ้น เกิดความสมัคสมานสามัคคีแก่คนในชุมชน และสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มบุคคลให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพและสร้างความมั่นคงในชีวิต จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทางทีมผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความต้องการของชุมชน และความพร้อมของภาคีเครือข่ายต่างๆ จึงได้จัดทำโครงการวิจัยปฏิบัติการในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การปลูกผักวิถีใหม่ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายชุมชนบ้านห้วยด้วน ต.รางพิกุล อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายชุมชนบ้านห้วยด้วน ต.รางพิกุล อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม
2. เพื่อสะท้อนผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายชุมชนบ้านห้วยด้วน ต.รางพิกุล อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม

นิยามศัพท์

กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการที่ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้และทักษะในการในการปลูกผักสมัยใหม่ และสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

วิถีปลูกผักสมัยใหม่ หมายถึง การปลูกผักแบบไฮโดรโปนิกส์อย่างง่ายในครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และสามารถนำความรู้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ภาคีเครือข่าย หมายถึง ผู้มีบทบาทในการหนุนเสริม ประกอบด้วยคณะผู้วิจัย นิสิต ผู้นำชุมชน ตัวแทนเกษตรกร และภาคเอกชน ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ภายใต้หลักสูตรปลูกผักไฮโดรโปนิกส์อย่างง่ายในครัวเรือน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ภาคส่วน ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้แก่ อาจารย์ภาควิชาการพัฒนารัฐพยาบาลมนุษยและชุมชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 3 คน มีบทบาทในฐานะนักวิจัยขับเคลื่อนการพัฒนา และนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนารัฐพยาบาลมนุษยและชุมชน จำนวน 9 คน เป็นกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการ 2) ภาคีเครือข่าย ผู้สนับสนุนจำนวน 4 องค์กร มีบทบาทเป็นผู้ร่วมปฏิบัติการ และ 3) ผู้นำชุมชนและเกษตรกร จำนวน 31 คน

มีบทบาทเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมและเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยมีระยะเวลาการวิจัย 4 เดือน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2566 – ตุลาคม พ.ศ. 2566 กระบวนการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ระยะเตรียมความพร้อม** ศึกษาบริบทของชุมชน และสำรวจความต้องการของชุมชน โดยการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้บริหาร/ผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนเกษตรกรชุมชนบ้านหัวด้วน ต.รางพิกุล อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม การเตรียมความพร้อมในส่วนของนิสิตสาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน มีการฝึกการพัฒนาศักยภาพนิสิตในการจัดการเรียนรู้ทางด้านเกษตรและการเสริมพลังชุมชน

2. **ระยะออกแบบและดำเนินการจัดกิจกรรม** ผู้มีส่วนร่วมในขั้นนี้ได้แก่ คณะผู้วิจัย นิสิต ผู้นำหมู่บ้านและตัวแทนเกษตรกร ร่วมกันออกแบบกิจกรรม ความรู้พื้นฐานเรื่องการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ วิธีการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์อย่างง่ายในครัวเรือน การแปรรูปผักไฮโดรโปนิกส์ โดยการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมซึ่งนักวิจัยและนิสิตจะดำเนินการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ให้กลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย (1) แบบวัดทักษะ โดยสังเกตในระหว่างการปฏิบัติงานและการให้คะแนนจากการตรวจผลงานรายกลุ่ม และติดตามผลงานหลังจากการปฏิบัติแล้ว 2 สัปดาห์ และ (2) แบบวัดความพึงพอใจมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พบว่า ค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.66-1.00

3. **ระยะสรุปและสะท้อนผล** สรุปและสะท้อนผลการจัดกิจกรรมโดยการสนทนากลุ่มร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัย ผู้นำชุมชนและเกษตรกร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับแบบวัดทักษะมีการรายงานผลเป็นค่าคะแนน 3 ระดับ ส่วนการวัดระดับความพึงพอใจ การแปลความหมายข้อมูลการประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็นตัวชี้วัดตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์ และการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถสรุปเป็นกระบวนการวิจัยได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กระบวนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	กิจกรรม	ผู้มีส่วนร่วม	วิธีการ/เครื่องมือที่ใช้
ระยะที่ 1 เตรียมความพร้อม	1.1 ศึกษาบริบทชุมชน	• นักวิจัย • ผู้นำชุมชน	• การศึกษาเอกสาร • การสัมภาษณ์
	1.2 สืบหาปัญหาและความต้องการของชุมชน	• นักวิจัย • ผู้นำชุมชน • เกษตรกร	• การสนทนากลุ่ม • การสัมภาษณ์
	1.3 พัฒนาศักยภาพนิสิต (ผู้ร่วมวิจัย) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการเสริมพลังชุมชน	• นักวิจัย • นิสิตผู้ร่วมวิจัย	• การบรรยาย • การฝึกปฏิบัติการ • ประเมินผลงาน • การสังเกต
	1.4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง นิสิต-นักวิจัยและสะท้อนผลในขั้นตอนเตรียมความพร้อม	• นักวิจัย • นิสิตผู้ร่วมวิจัย	• การสนทนากลุ่ม
ระยะที่ 2 ปฏิบัติการ ออกแบบและดำเนินการจัดกิจกรรม	2.1 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	• นักวิจัย • นิสิต • ผู้นำชุมชน • เกษตรกร	• การสนทนากลุ่ม • การสังเกต • การสัมภาษณ์
	2.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ การวัดผลงานและความพึงพอใจหลังจากการดำเนินกิจกรรม	• นักวิจัย • นิสิตผู้ร่วมวิจัย • เกษตรกร • ภาคีเครือข่าย	• กิจกรรมฐานการเรียนรู้ • แบบวัดทักษะ • การสังเกตการปฏิบัติงาน • การติดตามผลงาน • แบบวัดความพึงพอใจ
ระยะที่ 3 การสะท้อนผลการเรียนรู้	3.1 การติดตาม สะท้อนการเรียนรู้	• นักวิจัย • นิสิต • ผู้นำชุมชน • เกษตรกร	• การสัมภาษณ์ • การสังเกต
	3.2 การสรุปบทเรียนร่วมกัน	• นักวิจัย • นิสิต • ผู้นำชุมชน • เกษตรกร	• การจัดเวทีสะท้อนผล

ผลการวิจัย

ผลการวางแผนพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างภาคีเครือข่าย

คณะผู้วิจัย นิสิต ผู้นำชุมชน ตัวแทนเกษตรกรและภาคีเครือข่าย ได้ร่วมกันพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิธีปลูกผักสมัยใหม่ภายใต้หลักสูตรปลูกผักไฮโดรโปนิกส์อย่างง่ายในครัวเรือน จำนวน 5 ฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การเพาะเมล็ด (planting seeds) 2) การผสมปุ๋ยน้ำ (mixing liquid fertilizer) 3) การย้ายปลูก (transplanting) 4) การดูแลรักษา (maintenance) และ 5) การแปรรูป (processing) โดยมีเนื้อหาการอบรมเชิงปฏิบัติการจำนวน 1 วัน รวมระยะเวลาในการอบรม 6 ชั่วโมง รายละเอียดกิจกรรมดังภาพที่ 1

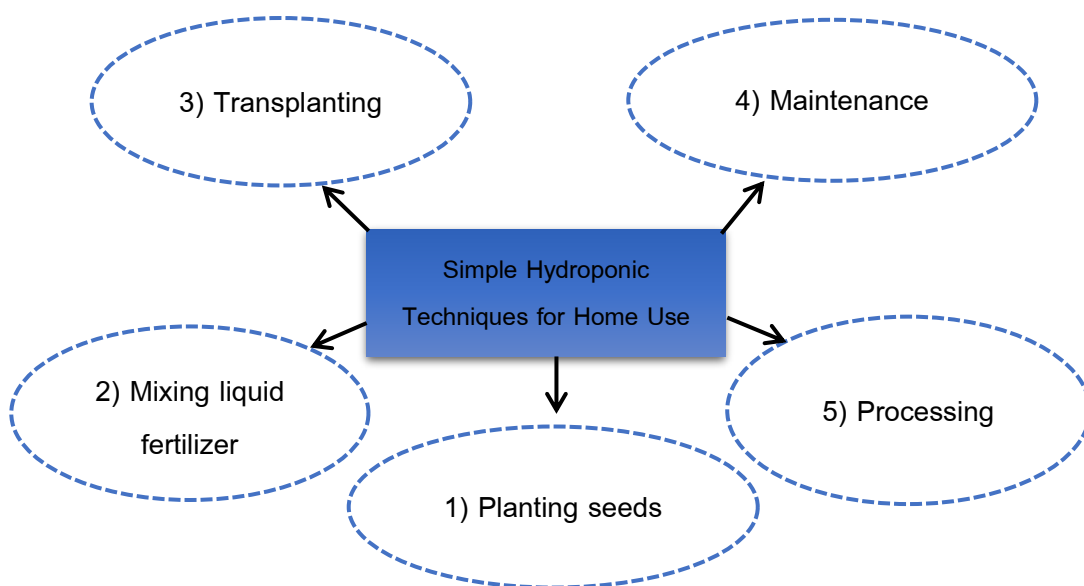

Figure 1 Learning Activities Related to Innovative Vegetable Cultivation Methods, Specifically Focusing on Simple Hydroponic Techniques for Home Use (กิจกรรมการเรียนรู้วิธีปลูกผักสมัยใหม่ภายใต้หลักสูตรปลูกผักไฮโดรโปนิกส์อย่างง่ายในครัวเรือน)

ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

1. ผลการวัดทักษะการปฏิบัติงาน

เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 31 คน ได้ร่วมลงมือปฏิบัติการแบบแบ่งกลุ่มหลังจากการบรรยายและสาธิตโดยวิทยากร และมีตัวแทนนิสิตประจำกลุ่มช่วยแนะนำและเป็นที่ปรึกษาประจำกลุ่ม การประเมินทักษะของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ พบว่า โดยรวมเกษตรกรมีทักษะการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.56$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เกษตรกรมีทักษะการเพาะเมล็ดในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.30$) ทักษะด้านการทำปุ๋ยน้ำในระดับมาก ($\bar{X} = 2.84$) และทักษะการย้ายปลูกในระดับมาก ($\bar{X} = 2.68$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินทักษะของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ

(n=31)		
รายละเอียดทักษะที่ประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ระดับทักษะ
การเพาะเมล็ด		
1. หยอดเมล็ดครบทุกหลุมหลุม	2.42	มาก
2. วางตำแหน่งจุดเจริญถูกต้องครบถ้วน	2.32	ปานกลาง
3. ความลึกของเมล็ดใกล้เคียง 0.5 เซนติเมตร	2.16	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน	2.30	ปานกลาง
การทำปุ๋ยน้ำ		
4. ความเหมาะสมสอดคล้องของปริมาณน้ำและปริมาณปุ๋ย ปุ๋ย A มีสีแดงเข้ม, ปุ๋ย B มีสีเขียวอ่อน	2.84	มาก
5. การผสมปุ๋ยน้ำโดยการเว้นช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม	2.84	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน	2.84	มาก
การย้ายปลูก		
6. ตำแหน่งของการวางต้นอ่อน	2.71	มาก
7. ความยาวของรากต้นอ่อนยาวถึงระดับน้ำ	2.65	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน	2.68	มาก
เฉลี่ยรวมทุกด้าน	2.56	มาก

2. ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ

ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวม พบว่า เกษตรกรผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เกษตรกรผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในครัวเรือน ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.48) วิทยากรสามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและตรงประเด็น ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.44) การถ่ายทอดของวิทยากร ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.46) และสามารถนำความรู้จากการอบรมไปสร้างเป็นอาชีพได้ ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.46) ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ

(n=31)

รายละเอียดประเด็นความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
ด้านวิทยากร			
1. การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยากร	4.48	0.81	มาก
2. การถ่ายทอดของวิทยากร	4.71	0.46	มากที่สุด
3. สามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและตรงประเด็น	4.74	0.44	มากที่สุด
4. ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.68	0.79	มากที่สุด
5. การตอบคำถามของวิทยากร	4.61	0.67	มากที่สุด
ด้านการจัดกิจกรรม			
6. ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.68	0.48	มากที่สุด
7. การจัดกิจกรรมมีความสนุกสนานไม่น่าเบื่อ	4.55	0.51	มากที่สุด
8. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.65	0.49	มากที่สุด
ด้านสภาพแวดล้อม			
9. สถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม	4.55	0.51	มากที่สุด
10. ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนอุปกรณ์	4.61	0.50	มากที่สุด
ด้านความรู้ความเข้าใจ			
11. ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่อบรม	4.65	0.55	มากที่สุด
12. สามารถบอกประโยชน์จากการอบรมได้	4.65	0.49	มากที่สุด
13. สามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวเนื้อหาการอบรมได้	4.58	0.56	มากที่สุด
14. เอกสารประกอบการบรรยายเหมาะสม	4.52	0.81	มากที่สุด
ด้านการนำความรู้ไปใช้			
15. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในครัวเรือน	4.81	0.48	มากที่สุด
16. สามารถนำความรู้จากการอบรมไปสร้างเป็นอาชีพได้	4.71	0.46	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.63	0.56	มากที่สุด

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ดังรายละเอียด
ในภาพที่ 2 – 7

Figure 2 Figure 2: Learning Activities on Growing Vegetables in a New Way through the Participation of Network Partners (กิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย)

Figure 3 Learning Activities on Growing Vegetables in a New Way through the Participation of Network Partners (กิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย)

Figure 4 Learning Activities on Growing Vegetables in a New Way through the Participation of Network Partners (กิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย)

Figure 5 Learning Activities on Growing Vegetables in a New Way through the Participation of Network Partners (กิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย)

Figure 6 Learning Activities on Growing Vegetables in a New Way through the Participation of Network Partners (กิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย)

Figure 7 Learning Activities on Growing Vegetables in a New Way through the Participation of Network Partners (กิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย)

3. การติดตามผลหลังจากการทำโครงการ

หลังจากการจัดกิจกรรม 2 สัปดาห์ ทางคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามผลโดยการลงไปสำรวจบ้านของกลุ่มเป้าหมาย หลังจากการทำโครงการ พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีการนำผลงานกลับมาดูแลรักษาจนกล้าฝึกเจริญเติบโตอย่างเห็นได้ชัดเจน จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 80.65 อยู่ในระดับดีมาก โดยปัญหาที่สังเกตได้คือ ต้นอ่อนตาย อันเนื่องมาจากสภาพอากาศที่ร้อนจัดและรากพืชไม่สัมพันธ์น้ำ นอกจากนี้พบว่า มีกลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 คน มีการนำความรู้มาปฏิบัติและทำชุดใหม่โดยการประยุกต์กับวัสดุที่มีอยู่ในครัวเรือน อีกทั้งยังมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในครอบครัวและเพื่อนบ้านด้วย

การสะท้อนผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

การสะท้อนผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่มีต่อโครงการพบว่า เป็นโครงการที่ดีมีประโยชน์ต่อเกษตรกรในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ในการปลูกผักสามารถนำไปเป็นอาชีพได้ และที่สำคัญการจัดทำโครงการช่วยให้คนในชุมชนได้มารวมตัวกัน เกิดการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ความรู้สึกที่มีต่อโครงการจากผู้เข้าร่วม ดังพรรณนะที่ว่า

“โครงการดี มีนิสิตออกมาแนะนำ สามารถนำความรู้ไปต่อยอด สร้างอาชีพสร้างรายได้ แต่ถ้ามีคนที่ว่า เขาอยากจะทำเป็นอาชีพจริงๆ มันก็ดี” (ผู้ให้ข้อมูล: ห้วยด้วน 1)

“บ้านเองคิดว่าเป็นการอบรมที่ดี ทำให้พบปะพูดคุยทำความรู้จักกัน เพราะแต่ละคนในชุมชนก็มีอาชีพที่แตกต่างกันไป บางคนอาจจะไม่ค่อยได้คุยกัน แต่ในการอบรมบ้านดีใจมาก ที่ได้เจอทั้งคนวัยรุ่น วัยหนุ่มสาว หรือรุ่นเดียวกับบ้านเอง” (ผู้ให้ข้อมูล: ห้วยด้วน 2)

“ได้รับความรู้เป็นอย่างดี ปลูกง่าย สามารถนำอุปกรณ์ในการปลูกมาใช้ปลูกได้หลายอย่าง อย่างฉันจะปลูกทั้งผักสลัด ผักบุ้ง...” (ผู้ให้ข้อมูล: ห้วยด้วน 3)

นอกจากนี้ผู้นำชุมชน ที่สะท้อนให้เห็นว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก่อให้เกิดประโยชน์กับเกษตรกร เกษตรกรสามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และยังเป็น การสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันของคนในชุมชนด้วย ดังพรรณนะที่ว่า

“โครงการนี้เป็นโครงการที่ดี ทำให้ชาวบ้านที่มีเวลาว่าง ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยนำแนวความคิดการปลูกผักปลอดสารพิษ มาใช้เพื่อต่อยอดในการนำไปประกอบอาชีพ หรือสามารถนำไปปรับประทานในครัวเรือนได้ และผมคิดว่าการจัดโครงการแบบนี้ทำให้คนในชุมชนมีความรักสามัคคีกันและเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน” (ผู้นำชุมชนห้วยด้วน 1)

เนื้อหาการอบรมเชิงปฏิบัติการเน้นการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์อย่างง่ายในครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยผู้เข้าร่วมอบรมมีการสะท้อนให้เห็นว่า การปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์เป็นวิธีการปลูกที่ไม่ยาก และถ้าสามารถปลูกไว้กินเองในครัวเรือนสามารถทำได้ง่ายเพราะใช้พื้นที่น้อยก็สามารถปลูกได้ และพบว่า

ในกระบวนการผลิตเป็นการปลูกผักแบบปลอดสารพิษ แต่อาจจะมีสารเคมีมาจากปุ๋ยน้ำ แต่เกษตรกรสามารถบริหารจัดการให้ปลอดภัยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมได้ ดังทรงสนะที่ว่า

“ปลูกผักไฮโดรโปนิกส์เป็นการปลูกที่ไม่ยาก เพราะเราปลูกไว้กินเอง ไม่ได้ทำเป็นอาชีพ ถ้าเป็นอาชีพ อาจจะต้องเจอปัญหาในการปลูกอยู่แล้ว เพราะเราต้องขายและจำเป็นต้องปลูกในจำนวนที่มาก” (ผู้ให้ข้อมูล: หัวใจวัน 1)

“เมื่อผมได้รับการอบรมจากโครงการนี้ ทำให้ได้ความรู้ ทักษะมากขึ้น ในเมื่อก่อนผมเคยได้ยื่นซื้อผักไฮโดรโปนิกส์ พอได้ลงมือปฏิบัติในการปลูกจริง พบว่าปลูกง่ายและปลอดสารพิษอีกด้วย ดีต่อร่างกายท่านคิดว่า การปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ เราสามารถส่งเสริมให้ชาวบ้านทำดีหรือไม่อย่างไร” (ผู้ให้ข้อมูล: หัวใจวัน 4)

การอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและสามารถเป็นอาชีพเสริมในอนาคตได้ ดังทรงสนะที่ว่า

“ตอนนี้ปลูกไว้ทานในครัวเรือน หากปลูกเยอะก็จะนำไปแบ่งขายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว” (ผู้ให้ข้อมูล: หัวใจวัน 4)

“บ้าคิดว่ามีประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะบ้าเคยเห็นแต่ในทีวี ตอนแรกก็ไม่ว่ามันปลูกยังไง แต่พอผลิตมาให้ความรู้ทำให้บ้าเข้าใจ และนำไปปลูกเพื่อสร้างอาชีพยามว่าง” (ผู้ให้ข้อมูล: หัวใจวัน 2)

ส่วนการส่งเสริมขยายผลในอนาคตทางผู้นำชุมชนและเกษตรกรมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าเป็นเรื่องที่มีประโยชน์สามารถขยายผลไปสู่ชุมชนอื่นๆ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนในอนาคต ดังทรงสนะที่ว่า

“ควรส่งเสริมเป็นอย่างยิ่งเพราะว่าเป็นการส่งเสริมเพื่อให้ชาวบ้านได้มีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ และสามารถนำมารับประทานในครัวเรือน ดีต่อสุขภาพ ผมอยากให้นำเงินที่ได้จัดโครงการดีๆ เพื่อมาพัฒนาชุมชนของเราครับ” (ผู้นำชุมชนหัวใจวัน 1)

“ในอนาคตผมจะประสานงานให้ อบต. หรือองค์กรท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมแบบนี้ต่อไป” (ผู้นำชุมชนหัวใจวัน 2)

“ควรนำไปขยายผลสู่ชุมชนอื่นๆ ด้วยครับ” (ผู้ให้ข้อมูล: หัวใจวัน 4)

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ภายใต้หลักสูตรปลูกผักไฮโดรโปนิกส์อย่างง่ายในครัวเรือน จำนวน 5 ฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การเพาะเมล็ด 2) การผสมปุ๋ยน้ำ 3) การย้ายปลูก 4) การดูแลรักษา และ 5) การแปรรูป โดยกลุ่มผู้เข้าร่วมมีทักษะการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และการติดตามผลงานหลังการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก ส่วนการสะท้อนผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่มีต่อโครงการพบว่า เป็นโครงการที่ดีมีประโยชน์ต่อเกษตรกรในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ในการปลูกผักสามารถนำไปเป็นอาชีพได้ และที่สำคัญการจัดทำโครงการช่วยให้คนในชุมชนได้มารวมตัวกัน เกิดการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สอดคล้องกับ Kuankid et al. (2018) จากงานวิจัยการจัดกิจกรรมการปลูกพืชแบบไร้ดินในชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองพื้นที่ภาคกลางตะวันตก ณ องค์การบริหารส่วนตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าเกษตรกรมีความรู้หลังจากการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมระดับมากและมีความคิดเห็นว่าคุณค่าที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันในระดับมาก และเกษตรกรมีความสนใจและตั้งใจในการนำความรู้ที่ได้ไปขยายผลต่อเนื่องให้เกิดความยั่งยืนแก่ชุมชน เนื่องจากจากพื้นที่เป้าหมายอยู่ใกล้เคียงกับสถานที่ท่องเที่ยวทำให้ความต้องการในการผลิตผักแบบไร้ดินสูงจึงมีการขยายผลต่อเนื่องเพื่อการบริโภคและการจำหน่ายในชุมชน

การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้การปลูกผักสมัยใหม่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้กลุ่มเป้าหมายได้ปฏิบัติจริง ประกอบกับเนื้อหาที่เรียนรู้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตในการทำเกษตรที่มีอยู่เดิมจึงส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปประยุกต์ต่อยอดได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Khaemmanee (2004) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนและมีความสำคัญต่อตนเอง เนื่องจากการเรียนรู้ที่เริ่มประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจนจึงสามารถนำไปสู่การเรียนรู้เชิงนามธรรมอันจะส่งผลต่อการคิด การปฏิบัติหรือการกระทำใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ การที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเองจะช่วยให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเองและจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักผูกพันและความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ในอาชีพของตนเอง

การขับเคลื่อนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของเกษตรกรในชุมชนให้ประสบผลสำเร็จและมีความยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการหนุนเสริมพลังจากภาคีเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัย Jutavijit, Klinthuesee, Srisuk and Chintanon (2014) ในการขับเคลื่อนสุขภาวะจากการสร้างความเชื่อมโยงระบบเกษตรกรรมยั่งยืนสู่การจัดการอาหารในชุมชนตำบลแหลมบัว ทำให้คนในชุมชนทั้งเด็กเล็ก ผู้สูงอายุและผู้พิการได้รับอาหารปลอดภัย โดยการทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็งของทุกภาคส่วนในลักษณะ 3 ประสาน คือ 1) ภาคราชการ เป็นผู้ประสานงานและบูรณาการงานของทุกฝ่ายให้เป็นไปเพื่อการตอบโจทย์ของชุมชน 2) ภาคประชาสังคม ได้แก่ องค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบและพร้อมที่จะถ่ายทอดลงสู่ระบบการศึกษาในชุมชน และ 3) ภาควิชาการ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเสริมหนุนความรู้และประสานงานกับเครือข่ายภายนอก สอดคล้องกับ Yingyuad, Tanpichai, Klahan and Junha (2021) จากการขับเคลื่อนการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้การผลิตชวนชมแพนซีสำหรับผู้สูงอายุผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่พบว่าการสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ชุมชนถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการสร้างโอกาสในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านอาชีพให้กับประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมาย

สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง และสอดคล้องกับ Rasiri and Songthap (2018) ที่กล่าวถึงบทบาทของภาคีเครือข่ายชุมชนมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของมีการเสริมสร้างพลังอำนาจ การเสริมแรงให้คนในชุมชนเกิดการรวมตัว เข้ามามีส่วนร่วมรวมถึงการแสดงออกถึงความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง และให้ความสำคัญกับการสร้างแกนนำในการดำเนินการ รวมทั้งภาคีเครือข่ายที่มีอยู่แล้วควรได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งเพิ่มขึ้น และควรแสวงหาโอกาสเสริมสร้างภาคีหุ้นส่วนใหม่ๆ เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ผลการวิจัยโดยสรุปพบว่า ภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิถีปลูกผักสมัยใหม่ ภายใต้หลักสูตรปลูกผักไฮโดรโปนิคส์อย่างง่ายในครัวเรือน กลุ่มผู้เข้าร่วมมีทักษะการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ส่วนการติดตามผลงานหลังการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก ผู้เข้าร่วมมีการนำผลงานกลับมาดูแลรักษาจนกล้าผักเจริญเติบโตอย่างเห็นได้ชัดเจน การนำความรู้มาปฏิบัติและทำชุดใหม่โดยการประยุกต์กับวัสดุที่มีอยู่ในครัวเรือน และมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ผลการสะท้อนคิดพบว่า เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและช่วยการลดรายจ่ายในครัวเรือน และควรขยายผลไปสู่ชุมชนอื่นๆ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลไปใช้เป็นแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการประกอบอาชีพโดยเน้นเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยอาศัยผลการวิจัยไปใช้เป็นกลไกหรือสร้างกระบวนการหนุนเสริมจากภาคีเครือข่ายวิชาการที่มีมหาวิทยาลัยเป็นแกนนำหลักร่วมกับผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพเพราะภาคีเครือข่ายทางด้านวิชาการมีความพร้อมทางด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่วนผู้นำชุมชนเป็นแกนหลักในการรวมกลุ่มคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้ และการประสานการหนุนเสริมจากภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชนในการขับเคลื่อนการจัดกิจกรรมทางด้านเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับกลุ่มเกษตรกรในชุมชนได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรนำไปขยายผลชุมชนภายในพื้นที่บริการวิชาการของมหาวิทยาลัย และควรเพิ่มภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในพื้นที่โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เป็นเจ้าภาพหลัก ทั้งนี้การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรควรได้รับการร่วมมือจากเครือข่ายหลายภาคส่วนของสังคม/ชุมชน จึงควรทำการวิจัยในลักษณะแบบนี้อย่างต่อเนื่องโดยเพิ่มผู้มีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Jutavijit, K., Klinthueseel, N., Srisuk, C. and Chintanon, P. (2014). Food Safety Management: Lessons from “Laem-Bua”. *The 6th NPRU National Academic Conference 2014 Nakhon Pathom Rajabhat University*, 559-566. [translated]
- Khaemmanee, T. 2004. *Teaching Science: Knowledge for Organizing an Effective Learning Process*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [translated]
- Kuankid, S. et al. (2018). *The results of organizing soilless plant cultivation activities in local self-managed communities in the western central region at the Kradang Nga Subdistrict Administrative Organization, Bang Khon Thi District, Samut Songkhram Province*. <https://info.uru.ac.th/Irdcenter/file/get/phpLQNen61584588575.pdf>. [translated]
- Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council. (2022). *Promoting Lifelong Learning to Support Sudden Changes and Global Crises*. Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. Bangkok. [translated]
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2016). *National Economic and Social Development Plan No. 12 (2017-2021)*. <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2559/A/115/1.PDF>. [translated]
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2022). *National Economic and Social Development Plan No. 13 (2022-2026)*. https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_DraftFinal.pdf. [translated]
- Rasiri, T. and Songthap, A. (2018). Health Promotion for the Elderly: Guidelines for Strong Partnership and Dynamic Network Participation in the 21st Century. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 5(1), 315-328. [translated]
- Rangphikun Subdistrict Administrative Organization. (2023). *Basic information*. <https://rangpikul.go.th/public/>. [translated]
- Sujjanan, J. (2006). *Education and Community Development*. Bangkok: O.S. Printing House. [translated]
- Sutiwiwat, J. (2008). *Learning Network*. Department of Learning Encouragement. Bangkok. [translated]
- Yingyuad, N., Tanpichai, P., Klahan, P. and Junha, P. (2021). The development of learning activities to producing fancy adenium obesum for the elderly through participation of network partners. *Journal of Education and Human Development Sciences*, 5(2), 31-51. [translated]